

учнями по вивченню геології рідного краю. *Фундаментальні та прикладні дослідження: сучасні науково-практичні рішення і підходи: збірник матеріалів III-й Міжнародній науково-практичній конференції* / редактори-упорядники А. Душний, М. Махмудов, В. Ільницький, І. Зимомря. Баку – Ужгород – Дрогобич: Посвіт, 2017. С.301–303.

4. Даценко Л.М., Зав'ялова Т.В., Непша О.В., Самек Ю.І. Місце екскурсій та походів у вивченні корисних копалин в шкільному курсі географії. *Географія та екологія: наука і освіта: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції «Географія та екологія: наука і освіта», 17- 18 квітня 2008 р., Умань, Україна* / ред. кол. О.В. Тімець та ін. Умань: СПД Сочінський, 2008. С. 44–47.

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ОСВІТНЬОЇ СФЕРИ ПРИМІСЬКИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД МІСТА ТЕРНОПІЛЬ

Рудакевич І. Р.

*Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка, м.Тернопіль
ivaco@ukr.net*

Суспільно-географічні дослідження сфери освіти приміських територіальних громад є важливим напрямом географії у контексті процесів децентралізації в Україні. В умовах адміністративної реформи громади отримали значні повноваження у сфері управління освітніми ресурсами. Відповідно, зростають вимоги щодо спроможності територіальних громад (ТГ) створювати сучасні школи та дитячі садки. Звідси дослідження сфери освіти приміських територіальних громад дає можливість не лише оцінити поточний стан соціальної інфраструктури, але й розробити стратегічні рекомендації для щодо збалансованого розвитку територій.

Освітня сфера території Тернопільської області у різних аспектах досліджувалася у працях О. Заставецької, О. Варакути, І. Дітчука, С. Задворного, І. Недошитко, О. Петровського, Д. Ткача та інших науковців. Географічні особливості системи освіти регіону описані у колективній монографії «Географія Тернопільської області» [1].

Метою даної публікації є дослідження геопросторових особливостей розвитку сфери освіти приміських територіальних громад міста Тернополя.

Освітня галузь є найбільш поширеною та наймасовішою у невиробничій сфері територіальних громад в приміській зоні м. Тернопіль. У даних громадах освіта розвинута на різних рівнях – від дошкільної до вищої, а також у вигляді спеціальної (мистецькі школи).

У межах селища Велика Березовиця розташована та функціонує Тернопільська вища духовна семінарія імені Патріарха Йосипа Сліпого, яка є духовним навчальним закладом Української греко-католицької церкви. У цьому

закладі вищої освіти навчаються більше сотні семінаристів.

У приміських територіальних громадах навколо м. Тернополя станом на кінець 2025 року функціонувало 40 закладів середньої освіти (початкові та середні школи, гімназії, ліцеї) (табл. 1). Найбільше таких закладів (11) діяло у найбільшій Великоберезовицькій громаді. У цій ТГ функціонують також найбільші у приміських громадах школи за кількістю здобувачів: Великоберезовицький (410 учнів) і Мишковицький (463 учні) ліцеї. У межах Великоберезовицької ТГ продовжують діяти найменші заклади освіти: Марянівська (11 учнів) та Йосипівська (10 учнів) початкові школи (рис. 1) [3]. Хоча за кількістю учнів найменшою в приміській зоні м. Тернопіль є початкова школа у с. Чернелів-Руський Байковецької ТГ, в якій навчається всього 5 дітей.

Таблиця 1

Кількість закладів дошкільної та середньої освіти у територіальних громадах приміської зони м. Тернопіль

№ п/п	Назва громади	Кількість закладів середньої освіти	Кількість учнів	Кількість закладів дошкільної освіти*
1	Байковецька	8	751	2
2	Білецька	6	765	5
3	Великоберезовицька	11	1768	5
4	Великоб'рківська	3	474	3
5	Великогаївська	8	970	2
6	Підгороднянська	4	577	2
	Всього:	40	5305	19

* – без урахування дошкільних відділень закладів середньої освіти

Найменше закладів середньої освіти та здобувачів у них налічується у Великоб'рківській (3 школи, всього 474 учнів) та Підгороднянській ТГ (4 школи, 577 учнів) (табл. 1).

У територіальних громадах приміської зони м. Тернопіль багато закладів середньої освіти мають форму функціонування як навчально-виховний комплекс (НВК), у якому поєднуються загальноосвітня або початкова школи та дитячий садок (рис. 1). Найбільша кількість таких закладів (школа-садок) функціонує у Байковецькій громаді.

У 6 приміських територіальних громадах м. Тернопіль діють 19 закладів дошкільної освіти (без дошкільних відділень у НВК). Найбільша кількість таких дитячих садків функціонує у Великоберезовицькій та Білецькій громадах (по 5), а найменше – у Байковецькій, Великогаївській та Підгороднянській ТГ (по 2) (табл. 1).

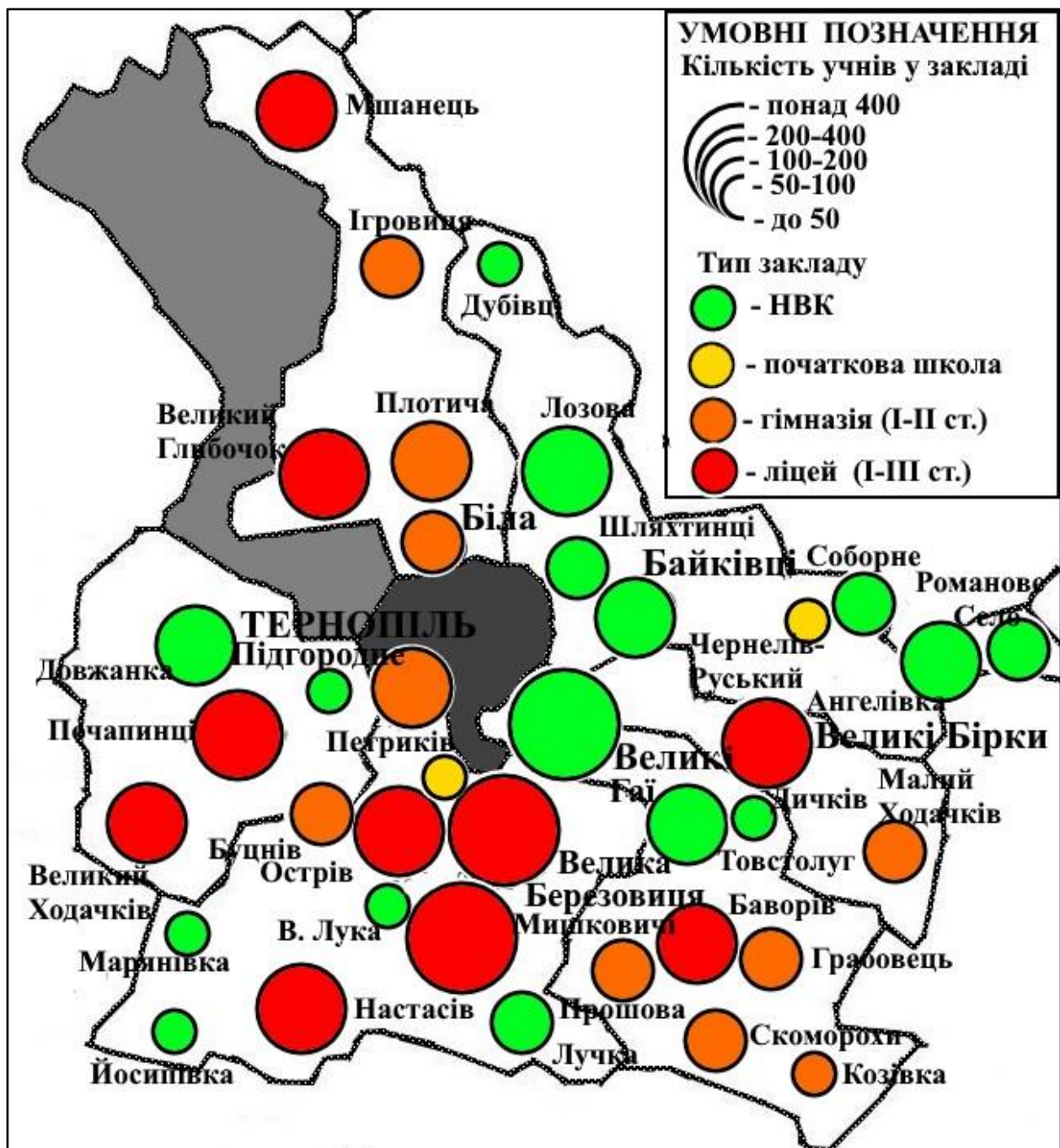

Рис. 3.8. Заклади середньої освіти територіальних громад приміської зони м. Тернопіль [3]

У даних територіальних громадах діють також інші освітні заклади. До таких належать музичні школи у с. Острів Великоберезовицької громади (120 учнів) та смт. Великі Бірки (68 учнів). Школи мистецтв працюють у Байковецькій та Білецькій громадах.

В останні роки у приміських територіальних громадах міста Тернополя через скорочення кількості дітей спостерігається негативна тенденція із закриття та перепрофілювання закладів початкової та середньої освіти. Від 2022 року були закриті школи (часто з дитячими садками разом у складі НВК) у селах Драганівка, Домаморич, Забойки (Підгороднянська ТГ), Смиківці (Великобірківська ТГ), Кип'ячка, Красівка (Великогаївська ТГ) та інших

селах. У селах Мар'янівка, Йосипівка, Велика Лука, Дичків, Дубівці є загроза закриття закладів освіти, оскільки в них навчаються менше 50 учнів (рис. 1).

Чергова реорганізація шкільних закладів запланована з 2026 року. Школи I-II ст. планується перетворити у гімназії, а I-III ст. – в ліцеї. Однак процес їх «зміни статусу» і перейменування уже триває. За перспективного плану у приміській зоні м. Тернопіль планується зберегти ліцеї лише у селищі Велика Березовиця і с. Великі Гаї, які відповідають критеріям чисельності учнів.

Представники місцевих органів влади вважають оптимальним зберегти хоча би по одному опорному ліцею для кожної територіальної громади. У більших ТГ (наприклад, Березовицька) через значні відстані між населеними пунктами можливо розвивати навіть два ліцеї. Однак пропозиції місцевої влади та населення не завжди співпадають з планами центральних владних органів.

Освітня сфера приміських громад міста Тернополя представлена 40 школами і 19 закладами дошкільної освіти. Вони переважно є рівномірно розташованими на територіях ТГ. В останні роки простежується процес закриття та об'єднання освітніх закладів цих громад через несприятливу демографічну ситуацію.

Список використаних джерел

1. Географія Тернопільської області : монографія : в 2-х т. Т.2. Населення. Господарство. 2-е вид., перероблене і доповнене. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка : Осадца Ю. В., 2020. 544 с.
2. Тернопільська область. Громади. URL: <https://decentralization.gov.ua/areas/0352/gromadu> (дата звернення: 05.11.2025).
3. Тернопільська область. ІСУО. Інформаційна система управління освітою. URL: <https://te.isuo.org/authorities/view/id/193> (дата звернення: 05.04.2026).

ПРИРОДНА І КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА ЯК ЧИННИК РЕАЛІЗАЦІЇ КРАЄЗНАВЧОГО ПІДХОДУ В ГЕОГРАФІЧНІЙ ОСВІТІ (НА ПРИКЛАДІ ПРИДНІПРОВСЬКОГО РЕГІОНУ)

Суматохіна І.М.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

sumatokhina_ir@ukr.net

Вступ. Сучасний етап розвитку географічної освіти в Україні характеризується посиленням уваги до регіонального компонента та впровадженням краєзнавчого підходу як важливого засобу формування предметних і ключових компетентностей учнів. Особливого значення в цьому контексті набуває використання природної та культурної спадщини як потужного освітнього ресурсу, що сприяє поглибленню знань про рідний край і